

Kjersti

— den lille afrikaner med røtter i Drammen

Hun sendte meg et forskende blikk, fulgt av et sjarmerende smil. Hun åpnet munnen for å si noe, men lukket den raskt igjen, vendte meg ryggen og tok med raske, litt ustø skritt sikte på døren.

Det hadde ikke lyktes å fange hennes oppmerksomhet. Det ble ikke noe intervju med henne. Spørsmålet hvordan hun så på sin fremtid i Afrika ble vennlig avvist. Man venter heller ikke at Kjersti på 17 måneder ville konsentrere seg om Afrikas fremtid når moren nettopp er dukket opp i kjøkkendøren med middagsmaten.

Moren, i døren, Elisabeth Smith, f. Knudsen, plasserte seg i norske avisoverskrifter da hun for snart tre år siden giftet seg med Alec Smith, sønn av den tidligere statsminister i Rhodesia/Zimbabwe.

Meget er skjedd i Zimbabwe siden da. Hvilke fremtidsutsikter har lille Kjersti, borger av Zimbabwe?

Men først et tilbakeblikk.

Oldefar på morssiden, som i dag er Kjerstis spesielle venn, vokste opp på Landfalløya. Hans far igjen, C. A. Knudsen, var gift med datteren til bestyreren på Solberg Spinderi. De kokte og solgte brunsukker i plater i den øverste sjøboden på Landfalløya. Oldefar Annan ledet Drammen buekorps iført blå genser, hvite bukser, hvit skottelue og en sabel utlånt fra Drammenspolitiet. Det er en stund siden nå — oldefar Annan fyller snart 94 år, men er fortsatt i arbeid. Han bor i tredje etasje et sted i Oslo og har sitt kontor i tredje etasje et annet sted i samme by — begge steder uten heis. Det holder ham i form. Hver søndag skriver han et langt og detaljert brev om «rikets tilstand» til sitt barnebarn, Elisabeth, i Zimbabwe. At brevet slutter med en hilsen til oldebarnet Kjersti, den lille afrikaner, tar vi for gitt.

Mindre Marx og mer mais?

Vi spør Elisabeth Smith om

I kontrast til andre afrikanske land, produserer Zimbabwe mer mais enn de selv fordøyer. Det eksporteres til nabostatene. Den solide maisgrøten er viktig kost i afrikanske hjem.

Av Zimbabwes 7 millioner innbyggere er det i dag ca. 200.000 hvite. Av disse driver 5000 effektivt gårdsbruk, med sikte på salg og eksport. Den mer tradisjonelle afrikanske bonde tar i første rekke sikte på å produsere nok til sin egen familie.

For å motivere den hvite bonde til å bli i Zimbabwe og produsere betaler (subsidiärer) Mugabes regjering maisen med en god pris. Mange hvite bønder har i 1981 tjent store penger.

Ikke alle svarte er glad for at de hvite fremdeles så sterkt dominerer landbruket. De ønsker jorden fordelt — raskt og radikalt. Men statsminister Mugabe ser ut til å mene at folkets behov i dag er mindre Marx og mer mais. Man frykter den samme hungersnød som preger flere land i Øst-Afrika.

En av Afrikas største hærer

Når Elisabeth rusler en formiddagstur med lille Kjersti i utkanten av Salisbury, passerer de en ung, svart soldat. Tungt bevæpnet holder han vakt utenfor boligen til en av Mugabes statsråder. Soldaten kjenner Kjersti igjen, og et gnistrende hvitt smil deler ansiktet hans — han hilser hjertelig. I flere år kjempet han i en blodig krig mot Kjerstis bestefar, Ian Smith. Afrikanere tilgir fortere enn europeere. Elisabeth sier at hun ikke har følt noen aggresjon fra de svarte etter at Mugabe overtok.

De unge soldatene er en av 80.000 unge menn som bærer våpen i Zimbabwe. Regjeringen arbeider nå på å få tallet ned til 60–65.000 mann. Jeg spurte Kjerstis far (som var på kort besøk i Europa) om han kunne fortelle litt fra det militære. Han sa at jeg kunne spørre ham om alt annet, men ikke om hæren. Han er selv i det militære og har taushetsplikt.

Godt informerte korrespon-

Kjersti med sin mor, Elisabeth Smith, og oldefar Annan Knudsen fra Landfalløya. Bildet er tatt hjemme hos oldefar som nå bor i Oslo.

FOTO: EE.

utnevnt en hvit offiser som øverste sjef for Zimbabwes militære styrker — den 49-årige Andrew MacLean. Han var offiser i Ian Smiths rhodesiske sikkerhetsstyrker og utmerket seg i kamp mot Mugabe. Stillingen som nestkommanderende har general Nhongo fått — han var tidligere sjef for Mugabes «Afrikanske Nasjonale Frigjøringshær». Nummer tre på rangstigen er general Masuku, leder for Josua Nkomos «Revolusjonære Folkehær».

Disse tre som alle har bekjempet hverandre innbyrdes, skal nå skape hjerte og hjerne i Zimbabwes nye forsvar. Det største spørsmålet vil ikke nødvendigvis

turister? Kanskje blir det skandinaver?

Skole og helsetjeneste er områder de hvite følger med bekymret interesse. Hvis nivået synker drastisk, kan det føre til at flere forlater landet. Den nye helseministeren blir av de hvite kalt «den vandrende katastrofe». Men han har ingen lett oppgave. Det å skulle inkludere syv millioner svarte inn i det opp til nå av hvite dominerte helsevesen, er like enkelt som å be en elefant bade i en tekopp.

September 1981 var en viktig milepæl. Den Zimbabwe-fødte jurist, professor Walter Kamba, tidligere leder for det juridiske fakultet ved

apen hadde et annet forslag, det hadde også den fjerde. En femte holdt nettopp på å foreslå at de skulle nedsette en komité og utrede saken. Da rakte apen i tornebusken opp hånden og ba om ordet. Om de ville være så snild å trekke alle tornene ut av baken hans, så han hadde noe å sitte på. Så skulle han selv plukke tornene ut av resten av kroppen.

Coolmoreen farm

Coolmoreen Farm er et eksempel på den utviklingshjelp apehistorien illustrerer. Midt mellom områdene der de to store befolkningsgruppene Shona og

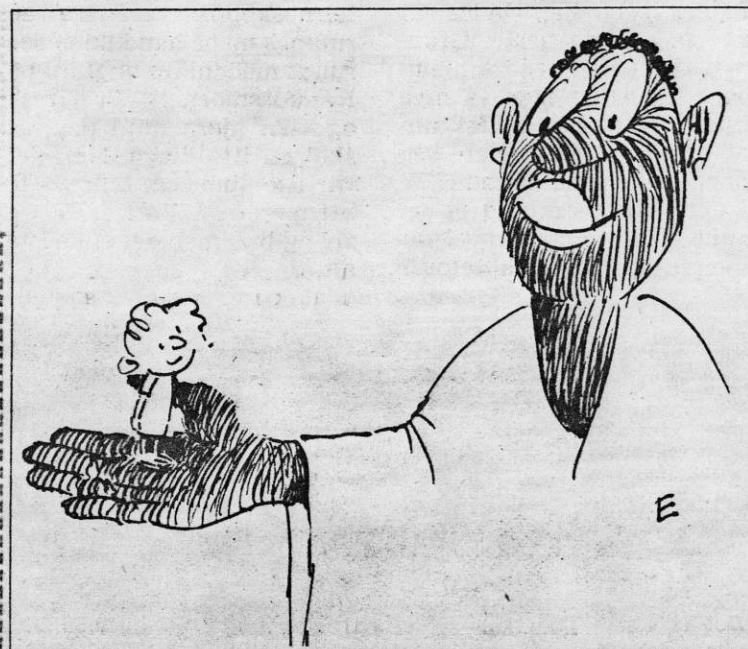
for snart tre år siden gitt seg med Alec Smith, sønn av den tidligere statsminister i Rhodesia Zimbabwe.

Meget er skjedd i Zimbabwe siden da. Hvilke fremtidsutsikter har lille Kjersti, borger av Zimbabwe?

Men først et tilbakeblikk.

Oldefar fra Landfalløya

På farssiden kommer Kjerstis familie fra en landsby i Skottland. De utvandret senere til Rhodesia. Deres historie både kan og vil bestefar Ian Smith villig fortelle. Men på morssiden kan vi følge røttene tilbake til Drammen.

Det er 35 ganger flere svarte enn hvite i Zimbabwe, men Kjersti ser fremtiden tillitsfullt i møte.

og detaljert brev om «rikets tilstand» til sitt barnebarn, Elisabeth, i Zimbabwe. At brevet slutter med en hilsen til oldebarnet Kjersti, den lille afrikaner, tar vi for gitt.

Mindre Marx og mer mais?

Vi spør Elisabeth Smith om man kan få kjøpt hva man vil i Salisbury i dag. Hun svarer: «Ikke hva man vil, men hva man trenger.» Det hender at man kan finne en forretning som er mer eller mindre ribbet for varer — men da har den trolig hatt besøk av reisende fra nabolandet Zambia. De kommer over grensen for å skaffe seg noe av alt det som er mangelvare i deres eget land.

Ikke alle svarte er glad for at de hvite fremdeles så sterkt dominerer landbruket. De ønsker jorden fordelt — raskt og radikalt. Men statsminister Mugabe ser ut til å mene at folkets behov i dag er mindre Marx og mer mais. Man frykter den samme hungersnød som preger flere land i Øst-Afrika.

Regjeringen kjøper jord fra utenlandske firmaer som har sittet med store uutnyttede landeiendommer. Dette blir fordelt til afrikanere som vil satse på landbruk. Det eksperimenteres også med en form for privateide «kollektiver», hvor selveie og felles innsats kombineres.

I Zimbabwes nye regjering er det to hvite — David Smith, statsråd for handel og industri, og Dr. Norman, landbruksminister. Sjefen for Meierienes Sammenslutning i Zimbabwe er også hvit. Han heter Eddie Cross og var nylig på studietur i Norge. Den norske geitosten vant hans hjerte — eller mave. Cross reiste tilbake til Afrika med en geitostvisjon. Men i Zimbabwe melker man ikke geitene, det er kjøttet som har interesse. Det må en holdningskampanje til både hos svarte, hvite og geiter før vi kan vente å se den første norskinspirerte geitost til salgs på torget i Salisbury.

Eksport av tobakk og mineraler gir Zimbabwe utenlandsk valuta, men så langt fra nok. De har vanskeligheter med transporten både inne i og ut av landet, etter at den sørafrikanske republikk har tatt tilbake togmateriale som var utlånt til Rhodesia/Zimbabwe. De svarte legger skylden på Sør-Afrika, noen hvite peker på de svartes manglende evner til å administrere.

arbeider nå på å få tallet ned til 60—65.000 mann. Jeg spurte Kjerstis far (som var på kort besøk i Europa) om han kunne fortelle litt fra det militære. Han sa at jeg kunne spørre ham om alt annet, men ikke om hæren. Han er selv i det militære og har taushetsplikt.

Godt informerte korrespondenter fra Neue Zürcher Zeitung, The Guardian og Daily Telegraph, sier følgende: En hær på 65.000 mann sluker mange penger, omtrent 15% av budsjettet, penger som sårt trengs i helse-

sektoren, boligbyggingen og undervisningen. Zimbabwe har egentlig ikke behov for mer enn 25.000 mann i sine styrker. Men på grunn av stor arbeidsløshet kan man ikke uten videre dimettere 40.000 unge menn hvis eneste opplæring er å håndtere våpen. Det ville få farlige konsekvenser. Det enkleste og sikreste er å beholde dem i hæren — selv om de ikke trengs.

Inntil nå har 160 britiske instruktører tatt hånd om treningen av 30 bataljoner. Når britene trekker seg ut i 1982, vil de ha trent og integrert største delen av Zimbabwes militære styrker. (Integreringen består av å samle tre militære grupperinger under én ledelse: Mugabes gerilja fra Shonafolket, Nkomos gerilja vervet fra Matabelestammen og Ian Smiths sikkerhetsstyrker som besto av både hvite og svarte soldater.)

Mugabe har også invitert 100 militære instruktører fra Nord-Korea. De skal integrere og trene 5000 mann i den sørlige del av Zimbabwe, noe regjeringen i Pretoria ikke ser på med begeistring.

Samtidig har Mugabe i sin ideologiske balansegang nylig

var tidligere sjer for Mugabes «Afrikanske Nasjonale Frigjøringshær». Nummer tre på rangstigen er general Masuku, leder for Josua Nkomos «Revolusjonære Folkehær».

Disse tre som alle har bekjempet hverandre innbyrdes, skal nå skape hjerte og hjerne i Zimbabwes nye forsvar. Det største problemet vil ikke nødvendigvis være at Mugabe har satt en hvit offiser over to svarte, men at han har satt sin general Nhogo over Nkomos militære leder Masuku.

Mugabe fører en dristig og uortodoks politikk. Noe han kan gjøre fordi det også innen opposisjonen fins kvinner og menn som tenker i nye baner. Det er skjedd en «forvandling» i arrogante hvite så vel som i bitre svarte. Dette har skapt en ny virkelighet som igjen åpner for nye veler.

«Den vandrende katastrofe»

Da Ian Smith var statsminister, kjørte han til regjeringsbygget i sin Peugeot 504, fulgt av en bil med to sikkerhetsvakter. I dag kjører Mugabe til samme sted, men i en ny stil — i en Mercedes fulgt av fire biler med sikkerhetsvakter, samt en jeep med soldater, og tyve motorsyklistler med sirenene på.

En viktigere og mer merkbar forandring i Zimbabwe er det synkende antall turister som kommer til landet. Dette er noe den nye turistsjefen har oppmuntret til. Han taler ofte og helhjertet om sin avsky mot den sørafrikanske republikk og deres apartheidspolitikk. Det er forståelig. Men 70% av alle turister kom fra Sør-Afrika, og nå er to tredjedeler av dem falt fra. Hvor vil turistsjefen hente sine nye

oppgave. Det å skulle inkludere syv millioner svarte inn i det opp til nå av hvite dominerte helsevesen, er like enkelt som å be en elefant bade i en tekopp.

September 1981 var en viktig milepæl. Den Zimbabwe-fødte jurist, professor Walter Kamba, tidligere leder for det juridiske fakultet ved Dundee Universitet, ble den første svarte rektor ved Universitetet i Zimbabwe. Både Mugabe og president Canaan Banana var til stede ved innsettelsen.

Professor Kamba gjorde det klart at hans første oppgave var å forandre hele opplegget slik at det ville ha en mer direkte innflytelse på landets nye utvikling. En av de første tingene han vil gjøre, er å opprette et fakultet for utdanning av veterinærer. I det juridiske fakultetet vil han nå også inkludere undervisning i tradisjonell afrikansk lovgivning.

Apekatten i tornebusken

Zimbabwe har også behov for utviklingshjelp. Spørsmålet er hva slags hjelp. En afrikaner fortalte meg følgende historie:

En flokk aper klatret i tretoppene. En mistet grepet og falt ned i en tornebusk. Den ble liggende gjennomstukket og skrek om hjelp. Resten av apefamilien kom styrrende til. Men før de kom så langt som til å hjelpe, begynte de å diskutere hva hjelpen skulle bestå i. En ape sa: «Vi må plukke alle tornene ut av øynene på den, for en ape som ikke kan se, er en bedrøvelig ape.» «Nei,» sa en annen, «la oss først plukke tornene ut av ørene hans, en døvhørt ape er utsatt for de største farer.» Den tredje

Coolmoreen farm

Coolmoreen Farm er et eksempel på den utviklingshjelp apehistorien illustrerer. Midt mellom områdene der de to store befolkningsgruppene Shona og Matabele bor, ligger et treningscenter som nordmenn har vært med på å finansiere. Treningscentret, en bondegård, er under rask utbygging. Der kommer representanter fra både Shona og Matabele sammen med grupper fra det hvite mindretall. Målsettingen er ikke bare å forsone de stridende parter, men sammen finne et perspektiv klart og stort nok til å engasjere alle. Zimbabwe ville kunne løse de fleste problemer hvis Shona, Matabele og de hvite samarbeidet. Det gir håp til Sør-Afrika — en utfordring til de hvites frykt/arroganse og til de svartes hat/revansj.

En oppgave

Kjerstis oldefar fra Landfalløya har i den siste måneden ikke skrevet sine ellers så regelmessige brev til Zimbabwe. Årsaken er enkel nok. Elisabeth Smith og Kjersti er i Norge på besøk hos oldefar. Men i slutten av september går turen tilbake, hvor far Alec og bestefar Ian Smith ivrig venter.

Men der venter også en oppgave. Elisabeth har gjort det klart at hun og Alec har tillit til Mugabe, og de vil gjøre hva de evner for å virkeliggjøre hans «manifest». De tror på Zimbabwes fremtid. Men viktigere: De tror at Gud har en hånd i historien, når vi slipper den til.

Einar Engebretsen

Statsminister Mugabes «manifest»

«Vår nye nasjon fordrer av oss alle at vi blir nye mennesker, med en ny tenkning og et nytt hjerte. Men en ny tenkning må ha en ny visjon — og våre nye hjerter en ny kjærlighet som avviser hatet.

Vi behøver en ny ånd som forener og ikke splitter. Dette er for meg den menneskelige kvalitet som må være kjernen i vår politiske forandring og nasjonale utvikling.

I går bekjempet jeg deg som min fiende, i dag er jeg din venn og forbundsfelle. Hvis du hatet meg i går, så vil du i dag ikke unngå den kjærlighet som binder deg til meg og meg til deg.

Under disse forhold ville det være dårskap for noen å forsøke å gjenopplive fortidens dype sår og ondskap. Fortidens urett må nå være tilgitt og glemt.

I morgen skal vi ikke lenger være fortidens kvinner og menn, men bli fremtidens kvinner og menn. Ikke gårdsdagen, men morgendagen skal gi liv til vår bestemmelse.»

Utsnitt av Robert Mugabes tale den 17. april 1980, kvelden før uavhengighetsdagen, etter syv års blodig borgerkrig.

